



MALMÖ HÖGSKOLA

ISSN 1652-7224 :: Publicerad den 12 november 2008

Utskriftsvänlig pdf-fil

Läs mer om de olympiska spelen på [idrottsforum.org](http://idrottsforum.org)

I idrottsforum.orgs stora sommarspecial den 6 juni 2008 publicerades ett stort antal artiklar och recensioner om en rad olika aspekter på olympiska spel; dock saknades en aspekt – planerade olympiska spel som aldrig genomfördes. Berlin drabbades som första värdstad av detta 1916, då kriget lade hinder i vägen. Andra gången det hände var 1940, och det var Tokyo som utsetts att arrangera spelen. En ny bok behandlar de uteblivna spelen i Tokyo, förhistorien såväl som turerna i samband med beslutet att avstå från arrangemanget. Det är *The 1940 Tokyo Games: The Missing Olympics: Japan, the Asian Olympics and the Olympic* (Routledge) av Sandra Collins, och vi bad Björn Sandahl om en recension. Han kan konstatera att bokens svagheter, en konventionell kronologisk uppläggning och ett alltför ensidigt japanskt perspektiv på de historiska skeendena, trots allt uppvägs av att det är första gången denna historia berättas. Men det är knappast den sista gången.

## Efterlängtd berättelse om ett OS som inte blev av

Björn Sandahl

Södertörns högskola

*Sandra Collins*

### **The 1940 Tokyo Games: The Missing Olympics: Japan, the Asian Olympics and the Olympic Movement**

198 sidor, inb.

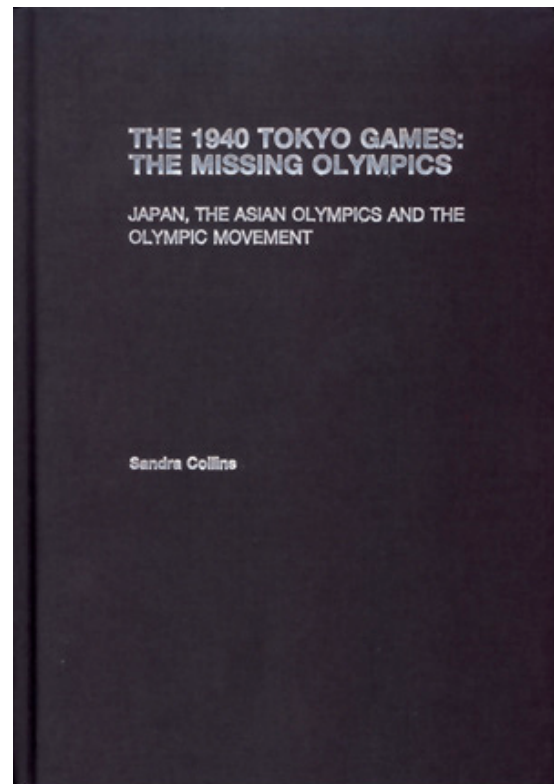
Abingdon, Oxon: [Routledge](http://Routledge) 2007

(Sport in the Global Society)

ISBN 978-0-415-37317-3

Den moderna olympiska historien innehåller några luckor som vittnar om den ständigt aktuella relationen mellan idrott och politik. I samtliga fall har det varit fråga om internationella storkonflikter som antingen förhindrat spelen helt och hållet, som exempelvis i fallet Berlin 1916, eller stympat dem betydligt, som i fallen Moskva 1980 och Los Angeles 1984. Ett av dessa "uteblivna" Olympiska spel är Tokyo som av IOK tilldelades evenemanget 1940. Nu har en ny bok publicerats i ämnet som ger sig i kast med frågan om hur det gick till när spelen för första gången skulle arrangeras i Asien och varför det i slutändan inte blev några spel alls.

För en tid sedan recenserade jag "Olympism – A Global Vision", en antologi med fokus på den olympiska rörelsens utveckling från nationalism till internationalism och de konsekvenser detta fått i de stater vilka över tid inkommerats i rörelsen. "The Missing Olympics" knyter an till en av de artiklar som presenterades i antologin och viker ut texten ordentligt. Här får vi följa historien om hur den västerländska idrotten exporterades till Japan, hur den omvandlades till ett nationellt medel av statsmakten och hur detta sedermera ledde till att landet sökte arrangörskapet för 1940 års olympiska spel, med fokus på det sistnämnda. Boken är en del i samma serie som "Olympism – A Global Vision", *Sport in the Global Society*, som



sedan starten på 1990-talet publicerat över ett hundra verk, en imponerande idrottshistorisk bedrift i sig.

Boken är disponerad enligt klassisk anglosaxisk modell med en kronologisk disposition. Teoretiska utgångspunkter och modeller är på sedvanligt vis nedtonade till förmån för en narrativ framställning. Det första kapitlet ger en introduktion till de frågekomplex som motiverar undersökningen, och en övergripande beskrivning av hur idrotten etablerades i Japan under 1800-talets andra hälft genom att den, såsom i så många andra fall, blev ett medel för den japanska staten i fostrandet av goda medborgare. Här framträder bilden av ett tämligen traditionellt förlopp där ett utländskt fenomen lånas in och ges en ideologisk innebörd just för att särskilja landet från omgivningen, och då särskilt just det land vars fenomen man valt att låna. Det här är en process som man gällande idrotten kunnat identifiera i talrika fall och författaren argumenterar övertygande för att så också gäller Japan, något som får anses anmärkningsvärt givet landets kulturella och politiska utveckling fram till den aktuella tidpunkten. Idrottens utveckling i landet framställs därmed som en senare avlöpare till Meijirestaurationen. Här ges också en översikt över landets olympiska historia i och med de Olympiska spelen i Stockholm 1912.

Det andra kapitlet ger sig i kast med frågan om hur det kom sig att ett japanskt intresse för att arrangera ett i grunden västerländskt idrottsevenemang väcktes. En avgörande faktor är 2 600-årsjubileet av det japanska kejsardömet som skulle äga rum 1940. Här visar författaren hur idén om att arrangera de olympiska spelen växte fram i spänningsfältet mellan Meijirestaurationen och jubileet. I kapitlet presenteras de japanska ambitionerna att göra jubileet till en manifestation över landets inträde bland de utvecklade staterna, i vars sammanhang både de olympiska spelen och världsutställningarna, vilka för övrigt tidigare arrangerats i samband med spelen, ingick. Kombinerat med andra nationella festivaler blev helt enkelt de olympiska spelen en metod för att manifesteras på de nya Japan, nationellt och internationellt. Samtidigt visar Collins att någon nationell samling för projektet vid denna tid inte existerade och att flera delar av regeringen öppet hyste misstro mot planerna. Projektets överlevnad motiveras genom landets behov av att förbättra relationerna med omvärlden efter det att Manchuko etablerats som japanskt lydrike. Delvis berörs också frågan om varför Japan överhuvudtaget kom att vara intressant som ett tänkbart värdland av den olympiska rörelsen även om mycket mer hade kunnat sägas i denna fråga. Kapitlets fokus ligger huvudsakligen på det japanska perspektivet vilket förvisso ter sig logiskt, men kanske inte helt tillfredsställande om man som läsare vill få en fullständig bild av hur det kom sig att ett japanskt erbjudande att arrangera de olympiska spelen kom till stånd.

I det tredje kapitlet får vi följa själva ansökningsprocessen som sådan. Här får läsaren följa dels processen att förankra ansökan nationellt, dels hur man agerade gentemot övriga värdstäder. Huvuddelen av kapitlet ägnas åt relationen till Italien som via Rom kom med ett konkurrerande bud på 1940 års sommarspel. Här uppdragas en tämligen anmärkningsvärd händelsekedja där den japanska delegationen genom vädjanden till Mussolini lyckas få löfte om att Rom skall lägga ner sin kampanj i utbyte mot att Japan stödde en ny ansökan gällande 1944 års spel. Collins visar att den japanska delegationen var så pass framgångsrik att Mussolini själv var tvungen att markera mot Roms organisationskommitté för att denna skulle backa. Efter att därefter ha avvärjt en sen ansökan från London lyckas Tokyo slutligen vinna omröstningen. Avsnittet är särskilt intressant då IOK helt ställs vid sidlinjen under denna process, något som naturligtvis orsakade stor irritation och de japanska arrangörerna var tvungna att bjuda in presidenten till ett särskilt marknadsföringsbesök för att vinna denne för Japans sak. Dock lider kapitlet av samma problematik som det föregående. Allt ljus är riktat mot Japan. I den mån andra aktörer berörs gör de det endast för att de förekommer som aktörer i ramberättelsen. Det hade dock varit välgörande att lyfta blicken och betrakta de processer som beskrivs i kapitlet ur andra aktörers perspektiv. Detta saknas helt.

Det fjärde kapitlet fokuserar på den interna utvecklingen i Japan under tiden fram till det att spelen skulle gå av stapeln. Här får läsaren följa arrangörskommitténs kamp för att vinna över både staden Tokyo och den nationella ledningen. Problematiken hade enligt författaren flera beståndsdelar: dels en generell oro för evenemangets omfattning, särskilt efter de mastodontartade olympiska spelen i Berlin 1936, dels det faktum att landets krig på fastlandet krävde allt större resurser. Det ansågs helt enkelt osannolikt att Japan givet att landet låg i krig skulle kunna organisera ett olympiskt spel som kunde jämföras med det tyska. Arrangörskommittén försökte motverka detta genom att skjuta in sig på just denna argumentation. Spelen sades vara viktiga för att skapa en positiv bild av landet och därigenom som en bieffekt vinna acceptans för Japans imperialistiska ambitioner. Det blev särskilt viktigt med en omfattande satsning på evenemanget för att undvika imitationer av föregående spel och ge dem en utpräglad japansk prägel.

Dessa frågor följer med in i det femte kapitlet som fokuserar på de praktiska problem som uppstod när en i grunden västerländsk tradition skulle anpassas efter japanska förutsättningar. De ekonomiska frågorna får en plats även här gällande de planerade stadiumbyggena. Collins visar här hur en konstant pågående konflikt förelåg mellan arrangörskommitténs ambitiösa upplägg och statens behov av att hålla spelen på en mer modest nivå för att inte satsningarna skulle hämma krigsinsatsen i Kina. En särskild källa till konflikt var den planerade Meijistadion. Namnet är särskilt intressant då det var just denna kejsare som inledde den Meijirestauration som omnämns ovan – något som vittnar om kopplingarna mellan restaurationen och Tokyo-spelen. Andra problem som presenteras rör Japans relation till omvärlden och främst den olympiska rörelsen. Collins identifierar två sakfrågor av särskild

betydelse: den olympiska flammans väg till Tokyo, en tradition skapad 1936, och det traditionella öppnandet av spelen av landets regent, i det här fallet Kejsaren själv.

Det sjätte kapitlet avslutar berättelsen om Japans första försök till att arrangera ett olympiskt spel. Tvärt emot gängse tro att Japan tvingades ge upp spelen visar Collins att detta var konsekvensen av landets egna prioriteringar. Återigen var det en flora av skäl som ledde fram till detta val. Författaren pekar på kriget i Kina, på det allmänt olämpliga i en extravagant festlighet när landet i övrigt lever under inskränkningar orsakade av kriget samt de hot om bojkott som började florera, särskilt från Storbritannien. Detta leder sedermera till att arrangörskommittén tvingas skjuta upp tanken på ett olympiskt spel till en obestämd framtid.

I bokens avslutande del ger Collins, utöver en sammanfattning av de huvudsakliga slutsatserna, sin bild av de vidare konsekvenserna av Japans försök att arrangera ett olympiskt spel. Fokus ligger på spelens betydelse för eftervärlden i Japan, och här ges en översikt över vägen fram till 1964 års sommarspel i Tokyo och betydelsen av 1940 års inställda spel för kommande asiatiska olympiska spel, Seoul 1988 och Peking 2008.


Det främsta intryck man bär med sig när man lägger ifrån sig "The Missing Olympics" är den känsla av igenkänning som präglar bokens innehåll. Den här historien har berättats många gånger tidigare i andra sammanhang: det nya fenomenet som introduceras och omformas till en nationell angelägenhet i syfte att förhindra flera influenser av samma slag, varpå det sedan används som propaganda mot exportstaten. Vid en jämförelse med liknande litteratur finner man exakt samma resultat och det är anmärkningsvärt att Japan, enligt Collins, trots sin kulturella särart uppvisar exakt samma tendenser.

Boken är till upplägg och innehåll en tämligen traditionell produkt och det som motiverar uppmärksamhet är dess fokus på Japan som land och Tokyo-spelen, vilka fram till nu givits styvmoderlig behandling i den olympiska forskningen. Därför är kanske bokens främsta resultat just det faktum att så stora likheter kan identifieras i jämförelse med västerländska motsvarigheter. Frågan är dock om dessa likheter är en följd av bokens upplägg. Vid en övergripande kronologisk framställning kan skeendena te sig likartade men en närmare belysning kanske skulle identifiera faktorer vilka antyder helt andra resultat. Tendenser till detta finns i kapitel fem och jag anar att en mer utpräglad teoretisk ingång i materialet hade kunnat generera helt andra resultat.


Ett annat förhållande som reser frågor är bokens utpräglade fokus på Japan. Som noterats ovan förekommer andra aktörer endast i den mån de har direkt beröring med de japanska aktörernas göranden och låtanden. Det faktum att spelen i och med att de tilldelades Tokyo för första gången skulle lämna västerländskt kulturterritorium bör onekligen ha varit en fråga som orsakade en hel del diskussion. I detta källmaterial återfinns säkerligen en stor mängd information vilken skulle ge en annan bild av Tokyo-spelen. En sådan infallsvinkel hade haft stor betydelse för förståelsen av hur spelen betraktades av sin samtid. Tyvärr saknas denna infallsvinkel i Collins studie och får bli en fråga för framtida forskare att reda ut, då med betydande hjälp av det grundmaterial som här presenteras.

Slutomdömet blir således att "The Missing Olympics" är en efterlängtd studie av ett forskningsområde som knappt alls berörts av den olympiska forskningen och den reder ut ett antal oklarheter gällande hur det gick till när Asien nästan höll sitt första olympiska spel, särskilt gällande hur det kom sig att spelen aldrig arrangerades. Studien väcker i sin tur flera frågor vilka känns angelägna för fortsatt forskning. När tiden är mogen för dessa undersökningar kommer Collins historik vara en central och naturlig utgångspunkt. I sig självt tjänar boken som en värdefull översikt över ett olympiskt spel som aldrig blev av.


© Björn Sandahl 2008

 [Köp boken från Adlibris.se](#)

 [Kjøp boken fra Capris.no](#)

 [Køb bogen fra Adlibris.dk](#)

 [Buy this book from Amazon.co.uk](#)

 [Buy this book from Amazon.com](#)